

Aprovat definitivament el Catàleg del paisatge de les Terres de Lleida

El conseller de PTO, Joaquim Nadal, ha aprovat definitivament el Catàleg del paisatge de les Terres de Lleida, elaborat per l'Observatori del Paisatge de Catalunya, després del corresponent període d'informació pública. Es tracta del primer Catàleg que s'aprova de manera definitiva dels set que s'estan elaborant. Els Catàlegs són instruments previstos en la Llei del paisatge de Catalunya que inventarien i analitzen tots els valors paisatgístics de la zona i proposen aquells objectius de qualitat paisatgística que la planificació territorial i la resta de polítiques sectorials hauran de prendre en consideració. El director general d'Arquitectura i Paisatge, Joan Ganyet, ha presentat avui el Catàleg del paisatge de les Terres de Lleida a la seu del Col·legi d'Arquitectes.

El Catàleg del paisatge, previst en la Llei 8/2005 de protecció, gestió i ordenació del paisatge, és un document de caràcter tècnic que determina la tipologia dels paisatges de cada zona, els seus valors i estat de conservació, els objectius de qualitat que han de complir i les propostes per a assolir-los.

Els objectius que han de complir els diferents catàlegs són els següents:

- **Inventariar els valors paisatgístics** presents a la seva àrea d'aplicació, amb la finalitat d'enumerar les activitats i els processos que hi incideixen de manera més notòria, delimitar les unitats de paisatge i definir els objectius de qualitat paisatgística per a cadascuna d'aquestes unitats.
- **Servir de suport per a la planificació territorial** i garantir la incorporació d'objectius paisatgístics als plans territorials parcials o, en el seu cas, als plans directors territorials.
- Actuar com a documents de base per a **campanyes de sensibilització** ciutadana i d'educació escolar sobre els valors del paisatge.
- Ser útils en la **definició d'estratègies sectorials**, com ara polítiques agràries, de promoció turística associada al paisatge o de desenvolupament rural.

L'Observatori del Paisatge de Catalunya, integrat per l'Administració local, les universitats, els col·lectius professionals i entitats cíviques, és l'ens responsable de la redacció dels Catàlegs, per encàrrec del DPTOP.

El paisatge, una eina de planificació

El DPTOP ha encarregat l'elaboració d'un catàleg per a cadascun dels àmbits d'aplicació dels diversos plans territorials parcials, és a dir, les Terres de Lleida, el Camp de Tarragona, les Terres de l'Ebre, l'Alt Pirineu i Aran, les Comarques Centrals, la Regió Metropolitana de Barcelona i les Comarques Gironines.

Aquesta coincidència d'àmbits d'aplicació no és casualitat, ja que, sens perjudici d'altres finalitats, es concep el Catàleg del paisatge com una eina de suport a la planificació territorial. Així, les dades corresponents a les unitats de paisatge, com ara l'estat de conservació dels diferents paisatges, els seus valors, les seves potencialitats i els objectius de qualitat que es defineixen, s'incorporaran als diferents instruments de planejament territorial, com ara els plans territorials parcials i, en el seu cas, en els plans directors territorials mitjançant Directrius del paisatge. D'aquesta manera, el Govern vol garantir la integració d'objectius de qualitat paisatgística en les estratègies territorials.

A banda del Catàleg del paisatge de les Terres de Lleida, està previst que properament s'aprovi definitivament el del Camp de Tarragona. Durant l'any vinent podria aprovar-se el catàleg de l'Alt Pirineu i l'Aran, al qual li anirien seguint tota la resta.

Un innovador procés de participació

Els catàlegs de paisatge se sotmeten a informació pública abans de la seva aprovació definitiva, per tal de recollir les opinions de les institucions i les entitats del territori i de les persones interessades. En aquest cas, el Catàleg de les Terres de Lleida ha rebut 10 al·legacions, que s'han incorporat al document en la mesura del possible.

No obstant això, és important remarcar que en la fase d'elaboració el Catàleg ja va comptar amb una àmplia participació territorial. Així, es van mantenir entrevistes amb 22 ens representatius de la zona, com ara els consells comarcals, les entitats naturalistes, les cambres de comerç o els consells reguladors de denominacions d'origen.

I, per tal de facilitar la participació ciutadana, també es va desenvolupar un procés de recollida de suggeriments mitjançant la web de l'Observatori del Paisatge de Catalunya, amb el lema 'Opina. El paisatge t'escolta'. Aquest sistema de consulta, que es repetirà amb tots els catàlegs i que permet obrir l'elaboració d'aquests documents a la població general de l'àmbit que abasten, va rebre 537 aportacions.

Les Terres de Lleida: un paisatge estepari i agrícola

El paisatge de les Terres de Lleida es troba fortament condicionat pel clima, de tipus mediterrani, amb poques pluges i temperatures contrastades, que fa que la sequera sigui habitualment pronunciada. Aquest fet ha comportat l'extensió de l'agricultura de secà al llarg del temps, al costat de l'esforç de l'home per dotar-se d'infraestructures de regadiu.

El resultat és un paisatge majoritàriament agrícola, amb la població molt concentrada en certs nuclis propers a les vies de comunicació, i un ambient estepari, d'alt valor ecològic, que conviu amb els entorns més humits de la xarxa de canals i basses.

Pel que fa als usos del sòl, el 43,8% del territori està ocupat per conreus de secà; el 27,6%, per boscos i prats, i el 24,6%, per conreus de regadiu.

Per tal d'estudiar en profunditat els diversos paisatges de ponent i poder fer-ne una descripció acurada, així com per avançar l'evolució futura que poden tenir, el Catàleg s'ha estructurat en els següents epígrafs:

- **L'inventari dels valors paisatgístics**, com ara els ecològics (aiguabarreigs del Segre, congost de Mont-rebei, secans de Mas de Melons, muntanyes de Prades), els estètics (fileres d'arbres, xarxa de canals, la boira) o els històrics (roca dels Moros del Cogul, castells i torres de guaita de la Noguera, l'Urgell i la Segarra).

Aiguabarreig del Segre i el Cinca

S'hi inclouen també paisatges amb una gran càrrega simbòlica i identitària per la població (la serra del Montsec, l'arquitectura rural de pedra seca o el camí dels traginers) i d'altres amb valors religiosos, com el monestir cistercenc de Vallbona de les Monges o l'església de Santa Maria de Rialb.

- **L'enumeració de les activitats i els processos** que configuren i condicionen el paisatge de les Terres de Lleida. S'hi inclouen els naturals, com ara el relleu, el clima, la hidrografia, els tipus de sòls i la

vegetació, i els factors humans, és a dir, la petja que els pobladors han deixat en el paisatge lleidatà al llarg dels segles, com ara pintures rupestres, castells, xarxes de canals o murs de pedra.

Restes de calçada romana al pont d'Àger

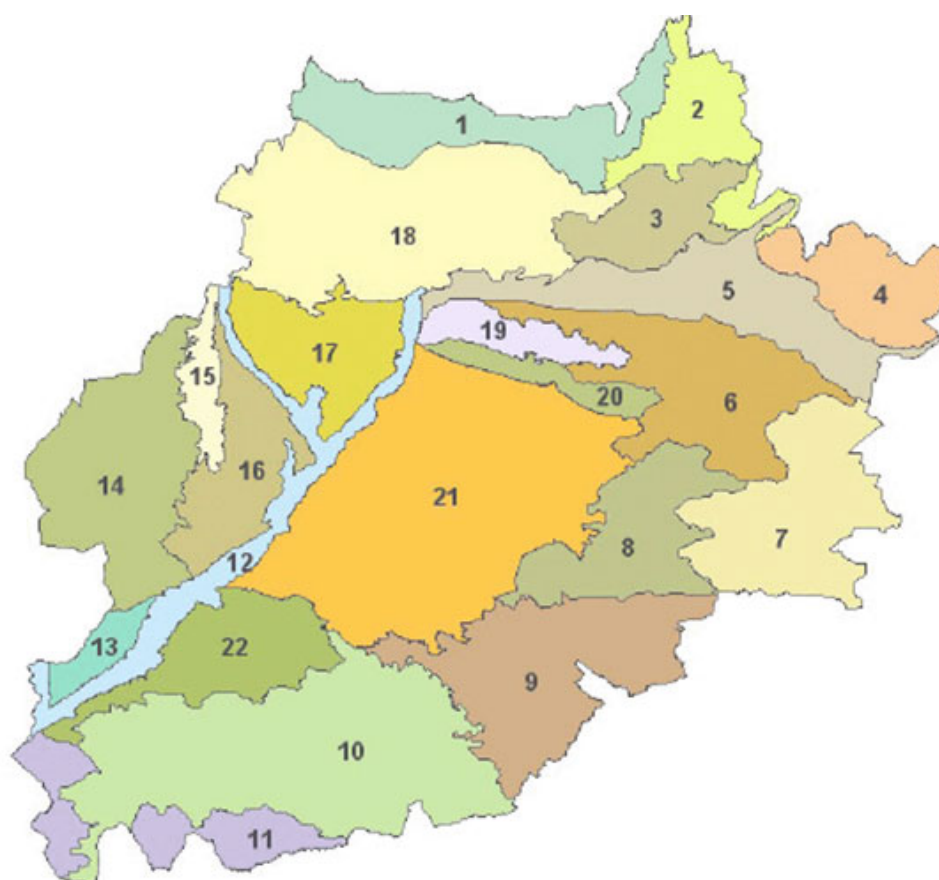
- Una **descripció de la situació actual** dels paisatges de les Terres de Lleida, juntament amb una previsió de la seva evolució futura, els seus riscos i les seves oportunitats.
- La delimitació de les **unitats de paisatge**, enteses com a àrees visualment coherents, cadascuna d'elles amb la seva fitxa descriptiva, que es constitueixen en l'eina bàsica de planificació.
- Els **objectius de qualitat paisatgística**, mitjançant la identificació d'aquells espais o elements territorials en què les estratègies preferents haurien de ser les de protecció dels elements valuosos, aquells àmbits on caldria formular estratègies de restauració o millora paisatgística i aquells grans patrons paisatgístics en què l'estratègia bàsica hauria de ser la de gestió del paisatge, és a dir, el guiatge i l'harmonització de les transformacions que puguin esdevenir-se en el futur.

Unitats paisatgístiques

El Catàleg divideix les Terres de Lleida en 22 unitats de paisatge, definides segons el creuament de dades sobre la morfologia del territori (relleu, hidrologia, pendents) amb d'altres de caràcter social o cultural (usos del sòl, elements identitaris) i els resultats de la consulta ciutadana. Cadascuna d'aquestes unitats té una extensió mitjana de 254 km².

Cada unitat és cartografiada i acompanyada d'una fitxa que concreta, per a aquella àrea, tots els factors analitzats per a la totalitat del territori de les Terres de Lleida, al temps que proposa objectius de qualitat específics.

1. Montsec	12. Paisatge fluvial del Segre
2. Vall de Rialb	13. Baix Segrià
3. Mig Segre	14. Regadius del Canal d'Aragó i Catalunya
4. Serrats de Sanaüja i Llanera	15. Plana d'Almenar i Alguairó
5. Vall del Llobregós	16. Horta de Pinjany
6. Alt Sió	17. Plana d'Algerri – Balaguer
7. Costers de la Segarra	18. Aspres de la Noguera
8. Secans de Bellanès i d'Ondara	19. Baix Sió
9. Garrigues Baixes i vall del Corb	20. Serres de Bellmunt i Almenara
10. Garrigues Altes	21. Plana d'Urgell
11. Costers de l'Ebre	22. Secans d'Utxesa

1. **Montsec:** unitat dominada pels elements naturals i els relleus abruptes, amb poblament escàs i rural i zones d'alt valor geològic, com el congost de Mont-rebei.
2. **Vall de Rialb:** territori de caràcter forestal, amb contínues pinedes, que brinda nombroses oportunitats per al turisme de muntanya.
3. **Mig Segre:** unitat marcada per l'agricultura tradicional de secà entre Artesa de Segre i Ponts que es combina amb els cultius de regadiu, i per les nombroses restes històriques, com la cova d'Antona.
4. **Serrats de Sanaüja i Llanera:** unitat de relleu ondulat dominat per la massa forestal, amb poblament dispers i masies, castells i torres de guaita escampades pel territori, entre les quals destaca la torre de Vallferosa.

La torre de Vallferosa, el 1929

5. **Vall del Llobregós:** inclou els espais d'interès natural de la vall del riu Llobregós i les valls del Sió-Llobregós, d'importància per la flora i la fauna estepària de Ponent.
6. **Alt Sió:** terres planeres de conreu amb un relleu lleugerament ondulat, amb els molins hidràulics com a elements característics de la vall del riu Sió i amb Guissona i Agramunt com a principals nuclis de població.
7. **Costers de Segarra:** unitat que es correspon amb l'altiplà de la Segarra, amb conreus de secà que conserven elements d'arquitectura de pedra seca i Cervera com a ciutat principal.

8. **Secans de Belianes i d'Ondara:** territori de relleus suaus amb un 95% del sòl apte per a ús agrícola, amb perspectives de transformació de secà a regadiu, i activitats extractives a prop del riu Corb.
9. **Garrigues baixes i vall del Corb:** unitat agroforestal, amb terrasses de pedra seca que sostenen fruiters i vinya, i amb una població escassa.
10. **Garrigues altes:** relleus graonats dominats per l'olivera, amb nombroses representacions de l'arquitectura tradicional de pedra seca (cabanes de volta, murs i bancals).

Cabana de volta a les Borges Blanques

11. **Costers de l'Ebre:** territori de vocació forestal, amb el tossal de Montmaneu com a element paisatgístic més important.
12. **Paisatge fluvial del Segre:** comprèn les ribes dels rius Segre i Noguera ribagorçana, amb boscos de ribera i petites parcel·les centenàries. A les proximitats del riu Segre s'hi ubiquen les ciutats de Lleida i Balaguer, unes de les més importants de les Terres de Lleida.

El riu Segre al seu pas per la ciutat de Balaguer

- 13. Baix Segrià:** actualment dominat pel regadiu i les infraestructures de mobilitat, inicialment era un paisatge àrid i estèpic, amb relleus suaus.
- 14. Regadius del Canal d'Aragó i Catalunya:** terres a l'oest de Lleida, en una àmplia plana regada per canals, amb un únic bosc, el carrascar de la Sardera, i nombroses restes de torres de guaita.
- 15. Plana d'Almenar i Alguaire:** àmplia plana on predominen els conreus de cereals d'hivern, en un entorn dominat pel regadiu.
- 16. Horta de Pinyana:** inclou els fruiters de fruita dolça i els cultius herbacis extensius del voltant de la ciutat de Lleida, distribuïts en petites parcel·les, amb la Seu Vella com a referent identitari.

Perfil de la Seu Vella de Lleida

- 17. Plana d'Algerri-Balaguer:** territori planer i agrícola fortament modificat per la posada en regadiu gràcies al canal Algerri-Balaguer, amb la serra Llarga de fons.
- 18. Aspres de la Noguera:** combina les serres prepirinenques amb l'aigua de l'embassament de Camarassa, els pantans de la Ribagorçana i els aiguabarreigs del Segre, així com l'abundància de torres i castells, com el de Montsoniu.
- 19. Baix Sió:** formada pel tram final del riu i dominada pels cultius herbacis de regadiu i de secà, amb baixa densitat de població.
- 20. Serres de Bellmunt i Almenara:** alineació de relleus suaus on l'agricultura dominant s'alterna amb petits boscos, amb molts pocs nuclis habitats.
- 21. Plana d'Urgell:** unitat caracteritzada per una extensa plana conquerida pels cultius de regadiu i les hortes, amb nombroses poblacions situades a prop dels eixos de comunicació.

22. Secans d'Utxesa: paisatge tradicionalment de cultius de secà, amb zones de regadiu en expansió al sud de la ciutat de Lleida.

Tossals testimoni i conreus de la unitat Secans d'Utxesa

Paisatges d'atenció especial

El Catàleg dedica un capítol a quatre tipus de paisatges molt singulars de les Terres de Lleida, sotmesos a intenses dinàmiques de transformació:

- El paisatge de l'àrea travessada per l'**autovia A-2 i el ferrocarril**, des de Cervera a Lleida, caracteritzat per una gran pressió urbanitzadora que pot generar un entorn descurat.
- El paisatge de l'**horta de Lleida**, al nord-oest de la ciutat, amb una estructura que prové de l'època musulmana i en una situació delicada atesa la proximitat de les vies de comunicació.
- Els nous regadius del **canal Segarra-Garrigues**, que modificarà l'estructura parcel·lària actual i els elements del patrimoni vinculats a l'agricultura de secà, com les terrasses de cultiu i l'arquitectura de pedra seca.
- El **Parc Fluvial del Segre**, un paisatge homogeni caracteritzat pels boscos de ribera i les petites parcel·les agrícoles.

En tots els casos s'han definit criteris específics per a la protecció, la gestió i l'ordenació d'aquestes àrees, atesa la seva complexitat.

Riscos i oportunitats

La dinàmica de transformació del paisatge de les Terres de Lleida és impulsada per l'abandonament de l'agricultura de secà en favor de l'extensió dels regadius, així com per la pressió urbanitzadora a l'entorn del corredor viari de l'A-2.

Aquests fets comporten un risc per a la continuïtat dels paisatges tradicionals associats als conreus de secà i per a les espècies animals vinculades a un entorn estepari. Igualment, els riscos d'erosió, incendi forestal i inundació, en aquest cas de les zones properes al riu Segre, són molt presents a la zona.

Així mateix, la baixa permeabilitat ecològica de les infraestructures existents, juntament amb les que es troben en projecte, com ara parcs eòlics; l'existència de municipis sense planejament; la concentració de granges i les activitats extractives formen part també dels riscos que ha d'afrontar el territori de les Terres de Lleida.

No obstant això, el territori gaudeix d'un elevat valor paisatgístic i ecològic que és possible conservar i potenciar. Entre les oportunitats de ponent hi ha la revaloració de l'agricultura a través de reconeixements de qualitat com ara les denominacions d'origen i la integració de l'abundant patrimoni històric (poblats, castells, torres defensives i esglésies) en l'oferta turística per assegurar-ne la seva conservació en el futur.

Aquest entorn, juntament amb els nous paisatges vinculats a la xarxa de regadiu (passeigs arbrats) i a la gran riquesa patrimonial i històrica de la zona, ofereix possibilitats per al desenvolupament del turisme de natura. D'altra banda, la construcció del futur aeroport d'Alguaire impulsarà el desenvolupament econòmic de la zona.

Objectius i propostes

El Catàleg defineix, per a cada unitat de paisatge, un conjunt d'objectius de qualitat paisatgística. Per altra banda, també identifica cartogràficament, per a les diferents zones o elements del territori, quina mena d'objectius o d'estratègies serien les preferents per a la **protecció, gestió i planificació** del paisatge.

Així mateix, inclou un llistat de 21 objectius de qualitat paisatgística a assolir a tota l'àrea compresa en el Catàleg, cadascun dels quals es tradueix en un seguit de propostes concretes de mesures i accions per a dur-los a terme:

- 1. Un paisatge urbà rehabilitat i revalorat:** el Catàleg proposa identificar els itineraris d'interès paisatgístic urbà i elaborar cartes de colors i memòries de qualitat dels diferents materials utilitzats als edificis, per tal de garantir la preservació de la tipologia constructiva tradicional.

2. **Uns nuclis amb un creixement urbanístic ordenat:** el DPTOP elaborarà una normativa de criteris arquitectònics per als assentaments de les Terres de Lleida.
3. **Uns paisatges naturals de qualitat que compaginin els diferents usos:** redactar un Pla de valoració del potencial turístic del paisatge lleidatà, crear rutes paisatgístiques i elaborar un pla de restauració dels entorns més malmesos.
4. **Un sòl no urbanitzable amb unes construccions rurals endreçades:** elaborar un manual de bones pràctiques per a la construcció d'edificis al medi rural i s'impulsarà la instal·lació de barreres vegetals a les granges.
5. **Unes vies de comunicació integrades paisatgísticament:** es promouran projectes de restauració de carreteres fora d'ús, es promourà la plantació de fileres d'arbres a les vies i s'elaborarà un pla de supressió de rètols publicitaris a l'entorn de les carreteres.
6. **Uns accessos als nuclis urbans ordenats:** s'elaborarà un pla d'ordenació paisatgística d'activitats comercials als eixos viaris (instal·lacions a l'aire lliure, retolació), plans de senyalització urbana, una guia per a la integració paisatgística de les entrades dels nuclis i programes de restauració dels entorns urbans.
7. **Un sistema aeroportuari integrat:** preveure accions d'integració i restauració paisatgístiques entre les mesures correctores d'impacte ambiental i respectar, en la mesura del possible, elements de valor històric o ecològic.
8. **Unes àrees industrials, comercials i d'oci amb un impacte visual minimitzat:** crear un premi per reconèixer els millors projectes d'integració visual, elaborar plans de recuperació paisatgística i dissenyar mecanismes per a la bonificació fiscal dels polígons que impulsin polítiques en aquest sentit.
9. **Unes centrals eòliques amb visió de conjunt:** evitar la instal·lació de centrals eòliques a les perspectives paisatgístiques que formen els nuclis encimbellats i els fons escènics que reconeix el catàleg.
10. **Uns pobles ubicats en indrets elevats amb un perfil paisatgístic clar i identificable:** elaborar unes pautes arquitectòniques per a la integració volumètrica, cromàtica i tipològica de les construccions en nuclis elevats per tal de respectar-ne el perfil característic.
11. **Un paisatge de nuclis alineats en valls ordenats i amb visió de conjunt:** elaborar un catàleg d'aquests assentaments i d'una normativa de criteris arquitectònics per respectar-ne la tipologia.
12. **Uns tossals ben conservats:** elaborar un inventari cartogràfic, crear uns ajuts per als municipis per tal que impulsin la retirada de les antenes i emissors situats als puigs i senyalitzar els tossals d'Almatret, Montmaneu i Montmagastre.
13. **Uns fons escènics que mantinguin els referents visuals i identitaris de les Terres de Lleida:** cartografiar les línies de carena que constitueixen el fons escènic lleidatà i instal·lar taules d'orientació en la xarxa de miradors.

- 14. Una xarxa de miradors que facilitin la descoberta dels paisatges de Lleida:** crear una línia d'ajuts destinats als ens locals o comarcals per a la constitució d'aquesta xarxa i elaborar un protocol de construcció.
- 15. Un paisatge estèpic gestionat:** destinar un percentatge de la superfície afectada per processos de concentració parcel·lària al manteniment de zones ermes i de pastura per garantir la conservació de les àrees d'estepa.
- 16. Un paisatge de secà productiu i preservador dels elements d'arquitectura de pedra seca:** destinar un percentatge de la superfície afectada per processos de concentració parcel·lària al manteniment de marges, guarets i erms.
- 17. Una xarxa de canals i fileres arbrades gestionades pel seu ús social:** declarar les fileres d'arbres com a béns culturals d'interès local o comarcal i representar cartogràficament els trams de canals aptes pel senderisme.

Tram de banquetta arbrada del Canal d'Urgell a Juneda

- 18. Uns cursos fluvials del Segre i la Noguera Ribagorçana accessibles per a l'oci:** creació del Parc fluvial del Segre, incloent la intervenció sobre els indrets més degradats, la promoció de l'activitat agrària i el disseny d'una xarxa d'equipaments d'interpretació en els punts més rellevants.

-
- 19. Uns parcs solars amb un impacte minimitzat:** elaborar un estudi sobre la capacitat d'implantació d'instal·lacions fotovoltaïques i elaborar una normativa que en reguli la implantació en sòl no urbanitzable.
- 20. Un paisatge de les construccions defensives revaloritzables:** elaborar un inventari dels castells i torres de guaita, establir un protocol de rehabilitació i enllumenat monumental, crear itineraris rodats i de senderisme i impulsar un pla de promoció.
- 21. Una Horta de Lleida productiva:** elaborar inventaris municipals d'edificacions tradicionals implantades a l'horta, prioritzar la pràctica de l'horticultura de la gent gran i protegir indrets emblemàtics de l'horta de Pinyana, com ara els tossals de la Gigona i la Caperutxa o els fruiters de regadiu al nord de Llívia i a la vora de l'N-240.

27 de novembre de 2008